

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

© 2017 ПУЙДА Г. В.

УДК 338.242.2

Пуйда Г. В. Теоретичний базис моделювання економічного механізму інтелектуальної безпеки підприємства

Метою статті є дослідження наявних наукових підходів до процесу моделювання економічного механізму інтелектуальної безпеки підприємства. Автором виокремлено три підходи: процесний, заснований на методології IDFE0; системний, який розглядає суб'єкти економічної діяльності як складні системи; і так званий «інформаційний», оснований на теорії економічних механізмів. Виявлено основні особливості кожного із досліджуваних підходів та запропоновано консолідувати їх задля отримання синергетичного ефекту при побудові економічного механізму інтелектуальної безпеки підприємств. Розроблено основні принципи побудови механізмів інтелектуальної безпеки підприємства. Також, на основі головного постулату теорії економічних механізмів – зворотного проектування, зображено циклічний шестиступінний процес проектування економічного механізму інтелектуальної безпеки підприємства. Що, безперечно, не вичерпує усієї теоретичної проблематики в галузі моделювання економічних механізмів інтелектуальної безпеки підприємства, а висуває нові виклики для подальших досліджень.

Ключові слова: економічний механізм, система, процес, економічна інформація, безпека підприємства.

Рис.: 5. **Бібл.:** 22.

Пуйда Галя Володимирівна – аспірантка кафедри обліку і аудиту, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: pyjda_galya@ukr.net

УДК 338.242.2

UDC 338.242.2

Пуйда Г. В. Теоретический базис моделирования экономического механизма интеллектуальной безопасности предприятия

Целью данной статьи является исследование имеющихся научных подходов к процессу моделирования экономического механизма интеллектуальной безопасности предприятия. Автором выделены три подхода: процессный, основанный на методологии IDFE0; системный, рассматривающий субъекты экономической деятельности как сложные системы; и так называемый «информационный», основанный на теории экономических механизмов. Выявлены основные особенности каждого из исследуемых подходов, предложено консолидировать их для получения синергетического эффекта при построении экономического механизма интеллектуальной безопасности предприятий. Разработаны основные принципы построения механизмов интеллектуальной безопасности предприятия. Также, на основе главного постулата теории экономических механизмов – обратного проектирования, изображен циклический шестиступенный процесс проектирования экономического механизма интеллектуальной безопасности предприятия. Что, безусловно, не исчерпывает всей теоретической проблематики в области моделирования экономических механизмов интеллектуальной безопасности предприятия, а выдвигает новые вызовы для дальнейших исследований.

Ключевые слова: экономический механизм, система, процесс, экономическая информация, безопасность предприятия.

Рис.: 5. **Библ.:** 22.

Пуйда Галя Владимировна – аспирантка кафедры учета и аудита, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (ул. Карпатская, 15, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

E-mail: pyjda_galya@ukr.net

Puyda Halia V. The Theoretical Basis of Modeling the Economic Mechanism of Intellectual Security of Enterprise.

The article is aimed at studying the existing scientific approaches to the process of modeling the economic mechanism of intellectual security of enterprise. The author has allocated three approaches: process; based on IDFE0 methodology; system, considering the entities of economic activity as complex systems; and the so-called «information», based on the theory of economic mechanisms. The main features of each of the studied approaches have been disclosed, suggesting to consolidate them to obtain a synergistic effect in the construction of the economic mechanism of intellectual security of enterprises. The basic principles of creation of mechanisms of intellectual security of enterprise have been developed. Also, on the basis of the main postulate of the theory of economic mechanisms – reverse design, the cyclic passes process of designing the economic mechanism of intellectual security of enterprise has been illustrated. That, certainly, does not exhaust the theoretical problematics in the field of modeling the economic mechanisms of intellectual security of enterprise, raising new challenges for further researches.

Keywords: economic mechanism, system, process, economic information, security of enterprise.

Fig.: 5. **Bibl.:** 22.

Puyda Halia V. – Postgraduate Student, Department of Accounting and Auditing, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpat'ska Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: pyjda_galya@ukr.net

Ми живемо в інформаційну еру. Бізнес уже декілька десятиліть не потребує звичного нам фізичного виразу, і все більше додану вартість приносить не фізичний, а так званий «невидимий капітал», або, як його називають у наукових колах, – інтелектуальний капітал. Наукові дослідження у сфері захисту інтелектуального капіталу розпочалися порівняно недавно, а отже, існує чимало теоретичних і практичних питань, які потребують дослідження. Зокрема, актуальною є проблематика економічної природи функціонування інтелектуальної безпеки підприємства – її

економічного механізму. На думку Ілляшенко О. І., саме механізм є засобом реалізації положень теоретичного базису економічної безпеки підприємства, перекладу його положень у практичну площину [1, с. 76].

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що на даний момент існує доволі мала кількість теоретичних досліджень інтелектуальної безпеки підприємства, зокрема її економічних механізмів. Тому це зумовлює потребу в широкому міждисциплінарному дослідженні теорій, які описують складні динамічні економічні явища.

Питанням теорії економічних механізмів, зокрема, присвячена праця нобелівських лауреатів 2007 р. Л. Гурвіца, Р. Маерсона та Е. Маскіна¹. Застосування методології IDEFO до економічних механізмів досліджують Чаленко А. Ю. [21] та Шкарлет С. М. [22]. Серед національних науковців механізми економічної безпеки досліджують Ілляшенко О. В. [1], Ісупова С. [12], Міннеханова О. В. [13], Саблук П. Т. [14], Шиндер О. В. [15] та інші.

Але єдиної думки щодо формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства не спостерігається. Отже, *цілями* даної наукової публікації є: дослідження особливостей поняття «економічний механізм»; вивчення наявних наукових підходів до розуміння функціонування економічних механізмів; ідентифікація основних особливостей економічного механізму з точки зору кожного із наукових підходів; розробка авторського бачення на процес моделювання економічного механізму інтелектуальної безпеки підприємства.

Термін «механізм» часто зустрічається як міждисциплінарна категорія в точних і гуманітарних науках, до яких належить економіка, де поняття «механізм» переважно тлумачиться як послідовність станів, процесів, що визначають якусь дію або явище [2, с. 576]. Схоже визначення знаходимо в «Короткому економічному словнику»: послідовність станів, процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; система, пристрій, який визначає порядок якого-небудь виду діяльності [3, с. 401].

До розуміння суті та побудови економічних механізмів існують різні підходи, деякі із них (ті, що отримали найбільше наукове поширення) ми розглянемо далі, а саме, це – інформаційний (теорії економічних механізмів), процесний і системний підходи.

Розвиток поняття «механізм» у економіці став можливим з появою теорії економічних механізмів, авторами якої є нобелівські лауреати 2007 р. Л. Гурвіц (*L. Hurwicz*) [4], Р. Майерсон (*R. B. Myerson*) [5] і Е. Маскін (*E. Maskin*) [6]. Л. Гурвіц ще у 60-ті роки ХХ століття продемонстрував необхідність формального моделювання передачі інформації в економічних процесах, що вимагають агрегації інформації індивідуальних суб'єктів, концепцію економічного механізму, ввів поняття «механізм» та визначив основні напрями дослідження механізмів [4].

За Л. Гурвіцем, механізм є взаємодією між суб'єктами та центром і складається з трьох стадій [7] (рис. 1):

- 1) кожен суб'єкт у приватному порядку посилає центру повідомлення (m_i);
- 2) центр, отримавши всі повідомлення, обчислює передбачуваний результат: $Y = f(m_1, \dots, m_n)$;
- 3) центр оголошує результат Y і шляхи (чи сценарії) його отримання, визначає дії елементів (підсистем або

власників процесів) системи для отримання результату, контролює та координує ці дії, вносить при необхідності корективи в них.

Теорія економічних механізмів, розроблена нобелівськими лауреатами, оснований на зворотному проектуванні, відповідно до якого вихідними даними є завдання, що потребують вирішення. За зворотним рухом визначаються процедури та інструменти, які приведуть до очікуваного результату [8, с. 98].

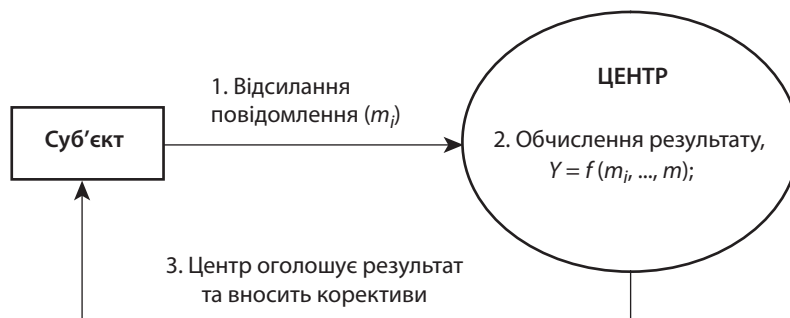
У теорії економічних механізмів у загальному вигляді механізм є формою взаємодії окремих елементів (процесів), що дозволяє досягти цілей кожного елемента та їхньої сукупності в цілому. Механізм описує дії елементів та результат дій їхнього поєднання. У контексті теорії економічних механізмів будь-який механізм є формою моделювання передачі інформації, її руху в економічних процесах, у соціально-економічних системах, у межах конкретних завдань, тобто там, де потрібна агрегація інформації індивідуальних елементів (підпроцесів, підсистем та ін.) [9].

Ілляшенко О. В. [1, с. 80] зазначає, що «...розробки Л. Гурвіца придатні для розкриття змісту, опису дії механізмів системи економічної безпеки підприємства з тим, щоб зрозуміти, як, яку інформацію необхідно збирати для цієї системи, де і як її необхідно обробляти, яким чином формувати і як обробленою інформацією необхідно розпорядитися, тобто кому і навіщо (з якою метою, для чого) передати».

З урахуванням інформаційного характеру механізмів необхідно звернутися також до положень економічної теорії інформації (Дж. Стіглер, 1961 р.), відповідно до яких інформацію визначено як «самостійне благо, корисність якого полягає в зменшенні невизначеності» [10, с. 518].

А, отже, моделюючи економічний механізм, варто враховувати особливості економічної інформації, яка докорінно відрізняється від інформації технічного характеру. Так, основними із характеристик економічної інформації є її динамічність, постійне нагромадження та великі обсяги.

Як систему розкривають у своїх працях економічний механізм, зокрема, такі вчені, як Райзберг Б. [11], Ісупова С. [12], Міннеханова О. [13], Саблук П. [14], Шиндер О. [15], та інші. «Економічний механізм – це,

Рис. 1. Зображення економічного механізму за Л. Гурвіцем
Джерело: авторське узагальнення.

¹ Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г., ч. 1). URL: <http://institutiones.com/theories/259-2007-1.html>

по-перше, складовий елемент господарського механізму; по-друге, самостійна складна система, яка охоплює сукупність економічних методів, засобів та важелів, що здійснює регулювання економікою на різних рівнях управління» [16, с. 11].

Економічний механізм, безумовно, наділений особливостями системи, зокрема має складну будову – складається із окремих елементів для цілеспрямованої діяльності. Як і будь-яке фундаментальне поняття, система краще за все конкретизується в процесі розгляду її основних властивостей [17]:

1. Система є насамперед сукупністю елементів. За певних умов елементи можуть розглядатися як системи.

2. Наявність істотних зв'язків між елементами і (або) їх властивостями, що перевершують за потужністю (силою) зв'язку цих елементів з елементами, що не входять до цієї системи. Під істотними зв'язками розуміють такі, що закономірно, необхідним чином визначають інтеграційні властивості системи. Вказана властивість відрізняє систему від простого конгломерату і виділяє її з навколишнього середовища у вигляді цілісного об'єкта.

3. Наявність певної організації, що виявляється в зниженні ступеня невизначеності системи в порівнянні з ентропією системоформувальних чинників, що визначають можливість створення системи. До цих чинників відносять кількість елементів системи; кількість істотних зв'язків, якими може володіти елемент; кількість квантів простору і часу.

4. Існування інтеграційних властивостей, тобто властивих системі в цілому, але не властивих жодному з її елементів окремо. Їх наявність показує, що властивості системи хоча і залежать від властивостей елементів, але не визначаються ними повністю.

Так, Б. Райзберг представляє економічний механізм як складну систему та дає йому таке визначення: «сукупність процесів, організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових норм, за допомогою яких реалізуються діючі в конкретних умовах економічні закони, процес відтворення» [11]. У даному визначенні, на думку В. Столярова, «економічний механізм представлений як щось саморушне у просторі та часі відповідно до певних закономірностей, які є розмитими, громіздкими, невизначеними і дуже складними для розуміння» [18].

Виходячи із вищенаведеного бачимо, що економічному механізму, як системі, притаманна властивість «саморуху». Продовжуючи в цьому дусі, варто зауважити, що деякі автори говорять про економічний механізм в тому випадку, коли деяке вихідне економічне явище тягне за собою ряд інших, без будь-якого впливу ззовні.

Економічний механізм, за трактуванням академіка УААН П. Т. Саблука, можна визначити як «практичний вираз системи виробничих відносин, які включають у себе засновану на інтересах сукупність економічних важелів і регуляторів виробництва, він забезпечує органічний взаємозв'язок саморегулюючих важелів, інтере-

сів і стимулів досягнення бажаного економічного ефекту» [14, с. 3].

О. В. Шиндер наводить таку основну характеристику економічного механізму [15, с. 142]: «він є цілісною системою, що складається із певних важелів, методів, елементів, підсистем, ресурсів, у разі відсутності взаємодії яких цей механізм був би неможливим».

Л. А. Бехтер зазначає, що «системність механізму виражається також логікою взаємозв'язку його ключових елементів (блоків) – цілей, суб'єктів, об'єктів, інструментів, засобів, методів, індикаторів, способів корекції» [19, с.19].

При розгляді економічного механізму з точки зору процесного підходу будь-яка діяльність на підприємстві розкривається як процес, а саме підприємство – як сітка відповідних процесів. Процес, своєю чергою, розглядається як ресурс. Однією з головних умов застосування процесного підходу є орієнтація на бажаний результат. Увесь процес має бути побудований таким чином, щоб на виході отримати бажане, інакше процес вважається таким, у якому не має сенсу.

Згідно з прийнятим у 1993 р. федеральним стандартом IDEF0 [20] з моделювання бізнес-процесів будь-який процес можна зобразити у вигляді функціонального блока, де кожна із сторін блока має своє значення (рис. 2):

- ✦ верхня – Управління (*Control*);
- ✦ ліва – Вхід (*Input*);
- ✦ права – Вихід (*Output*);
- ✦ нижня – Механізм (*Mechanism*)

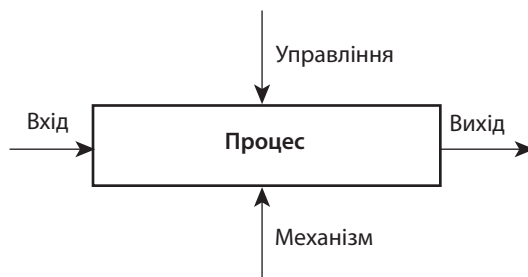

Рис. 2. Блок-схема процесів згідно з IDEF0 [20]

У стандарті також наведено трактування поняття «механізм»: «діяльність підприємства розглядається як процес, представлений у вигляді функціонального блоку, який перетворює «входи» на «виходи» за наявності необхідних ресурсів, механізм розглядається як окремий ресурс» [20, с. 49].

Із точки зору процесного підходу інтелектуальну безпеку підприємства можна зобразити таким чином (рис. 3).

А. Ю. Чаленко в контексті процесного підходу, провівши порівняльний аналіз економічних і технічних механізмів, пропонує таке визначення механізму в економіці [21, с. 31]: «Механізм – це сукупність ресурсів економічного процесу та способів їх поєднання». Автор також наводить такі особливості, притаманні економічному механізму як процесу:

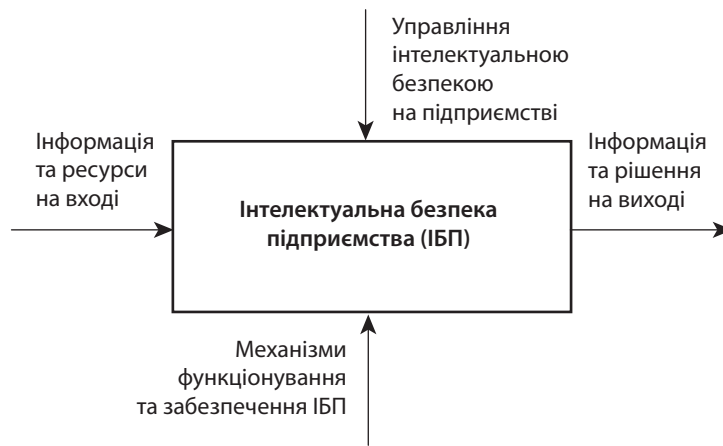

Рис. 3. Інтелектуальна безпека підприємства з точки зору процесного підходу

Джерело: авторська розробка.

1. Механізм не може існувати без процесу, оскільки є його складовою частиною та налаштований на виконання процесних функцій.

2. Механізм не має власного управління, є як би «нерухомим» і знаходиться у стані очікування управління процесом.

3. Поєднання механізму із управлінням являє собою внутрішній зміст процесу, його ноу-хау.

У науковій літературі часто зустрічається поєднання процесного та системного підходів. Так, С. М. Шкарлет забезпечення економічної безпеки розглядає як «... системний процес, в якому поєднуються три основних компоненти: по-перше, діагностика та оцінка фінансово-економічних, операційних та організаційних критеріїв з метою завчасної ідентифікації джерел виникнення небезпечних для діяльності підприємства проявів; по-друге, – своєчасне застосування релевантного каталогу антикризових (стабілізаційних) заходів нейтралізації внутрішніх і зовнішніх факторів; по-третє, – формування системи рекомендацій і заходів щодо створення конкурентної переваги та забезпечення розвитку підприємства на усіх етапах його життєвого та операційного циклів» [22].

Поєднання різних точок зору для побудови механізмів інтелектуальної безпеки підприємства дозволяє використати позитивні сторони кожного із перерахованих підходів. Так, використовуючи теорію економічних механізмів Л. Гурвіца, ми з'ясували, що у «кровоносній системі» економічного механізму «тече» інформація, а в основі його побудови лежить принцип зворотного проектування. Що не тільки не суперечить, а і збігається із постулатами процесного підходу. Адже процеси в економіці створюють тільки задля отримання поставленого результату. Системний підхід, своєю чергою, дозволяє розглядати економічний механізм як складне явище, сукупність багатьох економічних елементів та вивчити його, розклавши на ключові елементи.

У контексті даного дослідження важко не погодитися із визначенням Л. А. Бехтер: «**економічний механізм безпеки підприємства** визначається як спосіб перетворення стану небезпеки в захищеність за рахунок

ефективного контролю входу ресурсів і виходу продукції, комбінування ендогенних факторів і мобілізації резервів, моніторингу і фільтрації загроз, їх відображення та гасіння» [19, с. 138].

Інформаційний, процесний та системний підходи можна інтегрувати в загальні **принципи побудови механізмів** інтелектуальної безпеки (МІБ) підприємства. Зокрема, це:

1. *Цілісність*. Підприємство, згідно із теорією систем, розглядається як цілісний об'єкт, МІБ не може втрачувати одні його частини і не враховувати інші.

2. *Адаптованість, гнучкість* – здатність механізму адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

3. *Наявність зворотного зв'язку*. Згідно із теорією економічних механізмів наявність зворотного зв'язку і є основою побудови економічного механізму, адже без знання проблеми неможливо її вирішити.

4. *Орієнтація на цілі та стратегію підприємства*. Початком побудови економічного механізму є підпорядкування його діяльності цілям підприємства, орієнтація на досягнення її стратегії, і уже потім вирішення поточних проблем, які стоять на заваді до мети.

5. *Безперервність*. Робота економічного механізму є безперервна, як і діяльність підприємства.

6. *Можливість оцінки результатів*. Діяльність економічного механізму завжди приводить до якогось результату, позитивного чи негативного. Побудований механізм має мати можливість оцінки якості його діяльності.

7. *Оптимальність структури та зав'язків*. Економічний механізм є складною системою взаємопов'язаних господарських інструментів, які і визначають суть механізму. Надто велика кількість важелів та інструментів у економічному механізмі призводить до великої кількості зав'язків між ними та може ускладнити діяльність економічного механізму, через тривалий період руху та обробки інформації. І навпаки, надто мала кількість складових економічного механізму може не принести бажаного результату.

8. *Ефективність* – одна із умов функціонування механізмів будь-якого підприємства. Побудований

економічний механізм має володіти властивістю ефективності, тобто досягати поставлених цілей при умові мінімальних затрат.

9. *Можливість саморегуляції та самовідновлення.* Це одна із найважливіших властивостей будь-якої системи. Наявність зворотного зв'язку дає саме таку можливість – реагувати на зовнішні та внутрішні подразники без впливу управління.

Знову ж таки, використовуючи процесний підхід, можна спроектувати процес розробки економічного механізму. А. Ю. Чаленко [21] зображує даний процес таким чином (рис. 4): аналітик (механізм) для проектування економічного механізму використовує всі необхідні ресурси підприємства (вхід), процес коригується нормативно-законодавчою базою держави та управлінськими рішеннями вищого менеджменту (управління), у результаті отримуємо економічний механізм (вихід).

Так виглядає процес конструювання економічного механізму ззовні, однак він набагато складніший та потребує куди більше часу та вивчення усіх аспектів функціонування економічних механізмів.

Згідно з теорією економічних механізмів основним принципом побудови механізму є так зване «зворотне проектування». А отже, для початку необхідно з'ясувати, які цілі переслідує аналітик, якими є цілі самого підприємства та механізму інтелектуальної безпеки загалом.

Оскільки йдеться про механізми безпеки, то наступним етапом є ідентифікація та оцінка наявних і можливих загроз безпеці підприємства (перешкод на шляху побудови механізму). На наступному, третьому етапі необхідно підібрати економічні важелі та інструменти для ефективного функціонування механізму, адже мова йде саме про економічний механізм. Наступним етапом можна визначити пошук необхідних ресурсів. Даний процес є доволі важливим, адже тут ми повинні врахувати такі принципи побудови механізму інтелектуальної безпеки підприємства, як ефективність та адаптивність. Механізм має не тільки давати ефект, а і при цьому використовувати мінімум ресурсів підприємства, адже ресурси є обмеженими, а потреби безмежними. Згідно з принципом гнучкості та адаптивності механізму для виконання покладених на нього функцій необхідний і ще один особливий економічний ресурс – інформація. Причому, недостатньо просто надати інформацію, треба переконатися в її якості та своєчасності.

Після отримання необхідних ресурсів процес побудови переходить до п'ятого етапу – випробування дієвості механізму. За результатами випробування механізму проводиться шостий етап – коригування діяльності механізму.

І далі переходимо до початкового етапу, що створює циклічний характер процесу побудови механізмів інтелектуальної безпеки підприємства (рис. 5).

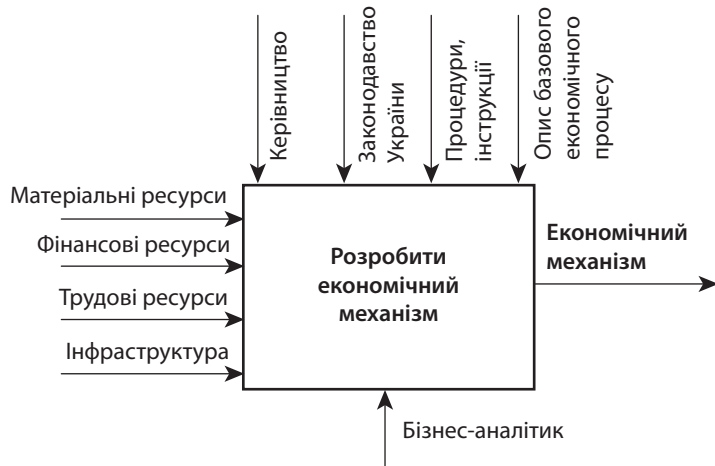

Рис. 4. Процес конструювання економічного механізму [21, с. 31]

Рис. 5. Етапи побудови механізмів інтелектуальної безпеки підприємства

Джерело: авторська розробка.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження розкрито суть та особливості економічних механізмів з точки зору трьох наукових підходів: теорії економічних механізмів, процесного та системного підходів. Це дозволило розглянути економічні механізми підприємства з різних точок зору та зрештою виділити їх основні якісні відмінності від інших механізмів живої та неживої природи. Дані відмінності та теоретичний базис економічної теорії стали основою для формування основних принципів побудови механізмів інтелектуальної безпеки підприємства та, відповідно, проектування 6-етапного процесу побудови механізму інтелектуальної безпеки підприємства. Що, своєю чергою, враховує необхідність економічного механізму в інформаційному та ресурсному забезпеченні, його орієнтацію на цілі підприємства, наявність перешкод і ризиків діяльності, необхідність у коригуванні його діяльності та підбір необхідних важелів та інструментів для здійснення механізмом своїх функцій.

Усе це спрямовує на виділення невирішених у даному дослідженні питань теорії моделювання економічного механізму підприємства, що і є перспективами подальших досліджень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Ілляшенко О. В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства: дис. ... д-ра. екон. наук: 08.00.04, 21.04.02. Сєвєродонецьк, 2016. 604 с.
2. Большой экономический словарь/авт. и сост. Л. Б. Борисов. М.: Книжный мир, 2003. 895 с.
3. Краткий экономический словарь/под ред. А. Н. Азриляна. М.: Институт новой экономики, 2001. 1088 с.
4. Hurwicz, L. Optimality and informational efficiency in resource allocation processes. In: *Mathematical Methods in the Social Sciences*/K. J. Arrow, S. Karlin, P. Suppes (eds.). Stanford: Stanford University Press, 1960. 20 p.
5. Myerson, R. B. Fundamental theory of institutions: a lecture in honor of Leo Hurwicz. *Review of Economic Design*. 2009. Vol. 13. Issue 1. P. 59–75.
6. Maskin, E. Nash Equilibrium and Welfare Optimality. *Review of Economic Studies*. 1999. Vol. 66. Issue 1. P. 23–38.
7. Измалков С. Б., Сонин К. И., Юдкевич М. М. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г., ч. 1). URL : <http://institutions.com/theories/259--2007-1.html>
8. Davis, L., North D. *Institutional Change and American Economic Growth*. Cambridge: Cambridge Press. 1971. 340 p.
9. Измалков С. Б., Сонин К. И., Юдкевич М. М. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г.). *Вопросы экономики*. 2008. № 1. С. 4–26.
10. Стиглер Дж. Экономическая теория информации // Вехи экономической мысли. Т. 2. Теория фирмы. М.: Экономическая школа, 1999. С. 511–534.
11. Райзберг Б., Лозовский Л., Стародубцева Е. Хозяйственный механизм // Современный экономический словарь. URL: <http://www.smartcat.ru/Referat/atyelramnz.shtml>
12. Исупова С. Механизм реализации муниципальной экономической политики. *Содействие развитию экономики на муниципальном уровне. Сер.: Муниципальное управление*. 2007. Вып. 5. С. 29–32.
13. Миннеханова Е. В. Теоретико-методологические основы формирования организационно-экономического ме-

ханизма взаимодействия пространственно-локализованных экономических систем в регионе. *Российское предпринимательство*. 2011. № 7. Вып. 2. С. 155–159.

14. Саблук П. Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання. *Економіка АПК*. 2007. № 2. С. 3–4.
15. Шиндер О. В. Теоретичні основи економічного механізму функціонування регіональної банківської системи. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 4. С. 141–144.
16. Козловський В. О., Дончак Л. Г. Внутрішній економічний механізм виробничих підприємств: монографія. Тернопіль: Крок, 2013. 203 с.
17. Біловодська О. А., Грищенко О. Ф. Системний аналіз і прийняття інноваційних рішень: конспект лекцій. Суми: СумДУ, 2010. 106 с.
18. Столяров В., Васечко Л. Экономический механизм социального страхования. URL: <http://efaculty.kiev.ua/analytics/str/3/>
19. Бехтер Л. А. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 4. С. 18–23.
20. Методология функционального моделирования IDEF0. Руководящий документ. М.: ИПК Издательство стандартов, 2000. 75 с. URL: <http://www.nsu.ru/smk/files/idef.pdf>
21. Чаленко А. Ю. О понятийной неопределенности термина «механизм» в экономических исследованиях. *Економіка промисловості*. 2010. № 3. С. 26–33.
22. Шкарлет С. М. Формування економічної безпеки підприємств засобами активізації їх інноваційного розвитку: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Київ, 2007. 24 с.

Науковий керівник – Орлова В. К., кандидат економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

REFERENCES

- Bekhter, L. A. "Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky silskohospodarskykh pidpriemstv" [Organizational and economic mechanism of economic security of agricultural enterprises]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, no. 4 (2012): 18-23.
- Bilovodska, O. A., and Hryshchenko, O. F. *Systemnyi analiz i pryiniattia innovatsiinykh rishen: konspekt lektsii* [System Analysis and Innovative Decision Making: A summary of lectures]. Sumy: SumDU, 2010.
- Bolshoy ekonomicheskii slovar* [Great economic dictionary]. Moscow: Knizhnyy mir, 2003.
- Chalenko, A. Yu. "O ponyatiynoy neopredelennosti termina «mekhanizm» v ekonomicheskikh issledovaniyakh" [On the conceptual uncertainty of the term "mechanism" in economic research]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 3 (2010): 26-33.
- Davis, L., and North, D. *Institutional Change and American Economic Growth*. Cambridge: Cambridge Press, 1971.
- Hurwicz, L. "Optimality and informational efficiency in resource allocation processes". In *Mathematical Methods in the Social Sciences*. Stanford: Stanford University Press, 1960.
- Illiashenko, O. V. "Metodolohichni zasady formuvannia ta funktsionuvannia mekhanizmiv systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Methodological principles of formation and functioning of mechanisms of the system of economic security of the enterprise]: *dys. ... d-ra. ekon. nauk: 08.00.04, 21.04.02*, 2016.
- Isupova, S. "Mekhanizm realizatsii munitsipalnoy ekonomicheskoy politiki" [Mechanism for the implementation of municipal

economic policy]. *Sodeystviye razvitiyu ekonomiki na munitsipalnom urovne. Ser.: Munitsipalnoye upravleniye*, no. 5 (2007): 29-32.

Izmalkov, S. B., Sonin, K. I., and Yudkevich, M. M. "Teoriya ekonomicheskikh mekhanizmov (Nobelevskaya premiya po ekonomike 2007 g., ch. 1)" [The theory of economic mechanisms (Nobel Prize in Economics 2007, Part 1)]. <http://institutiones.com/theories/259-2007-1.html>

Izmalkov, S. B., Sonin, K. I., and Yudkevich, M. M. "Teoriya ekonomicheskikh mekhanizmov (Nobelevskaya premiya po ekonomike 2007 g.)" [The theory of economic mechanisms (Nobel Prize in Economics 2007)]. *Voprosy ekonomiki*, no. 1 (2008): 4-26.

Kozlovskiy, V. O., and Donchak, L. H. *Vnutrishnii ekonomichnyi mekhanizm vyrobnychkh pidpriemstv* [Internal economic mechanism of production enterprises]. Ternopil: Krok, 2013.

Kratkiy ekonomicheskii slovar [Brief economic dictionary]. Moscow: Institut novoy ekonomiki, 2001.

"Metodologiya funktsionalnogo modelirovaniya IDEF0. Rukovodyashchii dokument" [The methodology of functional modeling IDEF0. Guidance document]. <http://www.nsu.ru/smk/files/idef.pdf>

Maskin, E. "Nash Equilibrium and Welfare Optimality". *Review of Economic Studies*. Vol. 66, no. 1 (1999): 23-38.

Minnekhanova, Ye. V. "Teoretiko-metodologicheskiye osnovy formirovaniya organizatsionno-ekonomicheskogo mekhanizma vzaimodeystviya prostranstvenno-lokalizovannykh ekonomicheskikh sistem v regione" [Teoretiko-methodological bases of formation of the organizational-economic mechanism of interaction of spatially-localized economic systems in the region]. *Rossiyskoye predprinimatelstvo*. Vol. 2, no. 7 (2011): 155-159.

Myerson, R. B. "Fundamental theory of institutions: a lecture in honor of Leo Hurwicz". *Review of Economic Design*. Vol. 13, no. 1 (2009): 59-75.

Rayzberg, B., Lozovskiy, L., and Starodubtseva, E. "Khoziaystvennyy mekhanizm" [The economic mechanism]. *Sovremennyy ekonomicheskii slovar*. <http://www.smartcat.ru/Referat/atyelram-nz.shtml>

Sabluk, P. T. "Ekonomichnyi mekhanizm APK u rynkovii systemi hospodariuvannia" [The economic mechanism of agroindustrial complex in the market economy system]. *Ekonomika APK*, no. 2 (2007): 3-4.

Shkarlet, S. M. "Formuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv zasobamy aktyvizatsii yikh innovatsiinoho rozvytku" [Formation of economic security of enterprises by means of activating their innovation development]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.04*, 2007.

Shynder, O. V. "Teoretychni osnovy ekonomichnoho mekhanizmu funktsionuvannia rehionalnoi bankivskoi systemy" [Theoretical foundations of the economic mechanism of functioning of the regional banking system]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 4 (2013): 141-144.

Stingler, Dzh., and Gorshkovoy, L. "Ekonomicheskaya teoriya informatsii" [Economic theory of information]. In *Vekhi ekonomicheskoy mysli*. Vol. 2. Teoriya firmy, 511-534. Moscow: Ekonomicheskaya shkola, 1999.

Stoliarov, V., and Vasechko, L. "Ekonomicheskii mekhanizm sotsialnogo strakhovaniia" [The economic mechanism of social insurance]. <http://efaculty.kiev.ua/analytics/str/3/>